

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Első félév.

Kolozsvár, Februarius' 28kán, 1839.

9. szám.

Tartalom: Erdélyi könyvsajtók' munkálatai' ismertetése. I. Az erdélyi diaeták' és országos végzések' foglalatja időszakok és tárgyak szerint 1691 — 1791. Kiadta 1837-ben G. L. Harmadik kötet. Kolozsvártt, a' kir. lyceum' betűivel. 8. r. 220 l. Toldalék 20 l. (Ára füzve 1 frt. ezüst pénzben.) (Nagy ajtai Kovács István) 65. l. A' közkatona és kapitánya, (N. F.) 69. l. Szehenszék' népességi viszonyai 1837. végével, (000) 71. l. Meggyújtható levegő, (gróf Haller Ignác) 72. l.

Erdélyi könyvsajtók' munkálatai' ismertetése.

I.

Az erdélyi diaeták' és országos végzések' foglalatja időszakok és tárgyak szerint 1691 — 1791. Kiadta 1837-ben G. L. Harmadik kötet. Kolozsvártt, a' kir. lyceum' betűivel. 8. r., 220 l. Toldalék 20 l. (Ára füzve 1 frt. ezüst pénzben.)

(Vége.)

Negyedik Szakasz. 1741 — 1780

„Azon-nevezetes országos végzések, mellyek 6-ik Károly' uralkodása alatt megalapítottak, nem voltak az erdélyi törvények' sorába a' szokott módon inarticulálva; azok tehát mindennek elötte törvénybe irattak és kihirdettettek. Illyenekhez járultak az Erdély' alap törvényeit' illető nevezetes módosítások és újítások is, mellyek 1744-ben az úgy nevezett novellaris articulusok között olvashatók.

1-o. A' felséges uralkodó austriai háznak örökös törvényes successioja és erdélyi fejedelemsége; Erdélynek a' török Portával kötött és törvényekbe iktatott szerződéseinek a' törvények' sorából kitörlése és az erdélyi fejedelmek conditionak némü némü módosítása, art. 1. 1744.

2-o. Erdélynek a' fejedelem' választása' jusáról eddig fenn állott, akárminémü törvényei- nek vagy szövetségeinek örökre való eltörlése, art. 2. 1744.

3-o. A' felséges austriai háznak a' fiu' ág' magvaszakadása' esetében az uralkodás a' leány ágra örökség szerént által száll, még pedig 6-ik Károly császáron kezdve, ennek lineája' mind két ágban kihalása' esetében első József', és ezek sem lévén, első Leopold' törvényes maradékira az első szülöttség' rendje szerént. Egybe kapcsolott ezen uralkodás elválaszthatatlanul a' felséges austriai ház' minden örökös tartományaival, art. 3. 1744; mellyek' következésében Erdély a' homagiumot letette, és mind ezek törvénybe iktattattak, art. 4. 1744.

4-o. Mária Thérézia' férjének, lotharingiai és hetruriai nagy herczeg Ferencznek corregentiajáról, és az annak létett hitlésről (ő fensége is kölcsönös hitléssel dicsőitvén maga emlékezetét) articulus íratott 1744-ben; mellyben azon esetre, ha Mária Théréziának gyermeke nem maradna, annak, kit az uralkodás illetni fog, majorenntasáig tutori cím alatt az igazgatást úgy vállalta vala fel, hogy maga az uralkodás' jogaival nem él, hanem csak a' törvényes fejedelem' kezében maradván, az által gyakoroltassanak, art. 5. 1744.

5-o. Erdély' alaptörvényei közül az egyesületi hit (unionis juramentum) módosított, 's ekkor egyszersmind a' három nemzetek' mind

polgári, mind egyházi fennálló törvényeinek, privilegiumainak megerősítése megújított, art. 6. 1744.

6-o. Az erdélyi catholicus püspökség' vissza állításáról új törvény hozatott: hogy annak, káptalanjának és kanonokjainak az eddig költ királyi resoluciók szerint való állások soha nem fog kérdőre vonatni; a' jezsuvitai szerzet és a' fogarasi uníus püspök kezeiken lévő birtokaikban nem fognak megháborítani. Eltöröltettek ekkor minden a' catholica religionak szabad gyakorlatát korlátozó törvények, és azok is, melyek által a' fejérvári és kolozsmonostori archivumok' gondviselésétől a' kanonokok el voltak zárva, art. 7 et 8. 1744.

7-o. A' törvényszerzés' módjáról törvényes magyarázat tétetik: hogy országos végzés addig kötelező erővel nem bír, 's nem hirdettethetik ki megtartás végett, míg az a' felségtől meg nem erősítetik, art. 9. 1744.

8-o. A' 2-ik András király' decretumából a' magyar nemzetnek az a' szabadsága: hogy ha a' király törvénytelenül uralkodnék, a' nemzet fegyveres erővel is ellent állhat, eltöröltett, és annak helyébe a' biztosító királyi diploma, és az unio' articulusában kifejezett kérelem' útja határozottatott, art. 6. 1744.

9-o. A' vallásbeli unio által az oláhság külön nemzet' formálásához Erdélyben just nem nyert, hanem azoknak papjai azon nemzethez tartoznak, mellyben birtokat és concivilitast szerzetek; nem terjed pedig az unional fogva a' papoknak adatott szabadság azoknak fiaira, kik ha paraszt conditioju volt születésire nézve az atyjok, ők is azok maradnak, valamint akár melly más idegenek."

Ötödik Szakasz.

1781 — 1790.

„Erdély előbb 10, csak hamar 11 vármegyére így osztatott vala fel 1784-ben:

1. Alsó Fejér Felső Fejér vármegyétől elválasztva.

2. Hunyad Zaráddal egyesítve.

3. Küküllő Maros székkal egyesítve.

4. Szeben vármegye Felső Fejér vármegyével egyesítve.

5. Fogaras vármegye Felső Fejér vármegye' más részével egyesítve.

6. Háromszék (vármegye) Brassó vidékkel 's Felső Fejér vármegye' némelly részével egyesítve, 's így Felső Fejér vármegye 3 felé oszlott el.

7. Udvarhely (vármegye) Csík, Gyergyó székekkel egyesítve.

8. Felső Thorda, Alsó Kolozs, Alsó Doboka és Besztercze vidékkel egyesítve, ('s így Doboka vármegye' neve elveszett).

9. Felső Kolozs Alsó Thordával és Aranyas székkal egyesítve.

10. Belső Szolnok Felső Dobokával egyesítve.

11. Közép Szolnok Krasznával és Kővár' vidékivel egyesítve.

Ezen 11 új vármegyéknek fő ispányai királyi collationalis mellett kinevezettek. Rescr. 17-a júlii 1784, bé is iktattattak; de 1786-ban ismét egybe öntetvén, három kerületekre osztattak, külön kir. biztosok' igazgatására biztatván; ilyenek voltak: gr. Kemény Farkas, Bruckenthal Mihály és gr. Teleki Adám. A' fő ispányok mind elbocsátattak; titulussok', és a' diaetán illő helyek' és voxok' megtarthatása megengedettett 1788-ban december' 29ikén. Ekkor parancsoltatott: hogy három vármegyének jobb administratiojáért candidálon a' gubernium fő ispányokat Hunyad, Háromszék és Udvarhely vármegyék' számokra."

A' hadi segedelmek', katonai tyroállások' szorgos volta' tekintetéből felszabadítván a' jurisdictiókban a' marchalis gyűlések: minden törvényhatóságból nagy panaszkodás, megele-

gedetlenség, sőt engedetlenséggel való ellentétlenség mutatta ki magát, melyekről több rendbeli remonstratiók félre tétettek vala. Végre a' kívánt tyrokat, a' hadi segedelemre kívánt rovatokat sem lehetett felszedni. Midőn a' gubernium 1790-ben februarius' 18-ikán a' feljött marchale protocollumokat megvizsgálta, meghatározta: hogy ő felsége kéressék meg, hogy módot szolgáltatson arra hogy rendeletei teljesíthessenek 's az ország' rendei törvényesen felszólíttassanak. Megelőzte azonban ő felsége a' gubernium' aggodalmát; mert már januarius' 28-ikán 1790-ben meghatározta vala: hogy 1-ső majusban 1791-ben minden, **Erdély' igazgatását és polgári alkotmányát illető dolgok oda tétessenek vissza, a' hol azok 1780-ban voltak**, melly végett ő felsége országgyűlésének tartását parancsolta. 10760 1788. — 6058, 6142, 6921, 7450, 7629 1785. — 872 1791.

Ezen rendelés 1790-ben februarius' 23-án a' guberniumban felolvastatván, illy rendelések tétettek;

a) A' fenn álló 11 vármegyékben azon egy napra marchalis gyűlések hirdettettek mart. 22-ére, és a' felséges királyi rescriptum köz tudatra adatott, 's a' melly vármegyének különös fő ispánja nem volt, az ordinarius ispányok vitték az elnökséget.

b) Hálalkodó köszönetek iratták herczeg Kaunicz és kancellár gr. Pálfi Károlynak, a' kinek ezen királyi határozás' eszközlése tulajdonított.

c) Kihirdettetett: hogy minden 1784-ben elválasztott testület (jurisdictio) maga előbbi állásába vissza fog tétetni majus' 1-ső napján, mellyet csendesén várjanak el; ekkor az illető levéltárak is elfognak választatni, 's minden megyének a' magát illetők által adatni.

d) A' királyi tábla, az ítélőmesterek és assessorok M. Vásárhelyre vissza utasítottak.

e) A' megyékben az igazgatásnak az 1780-beli lábra kelletvén visszatétetni; minden megye válaszsza meg maga tisztjeit, rendeltetett. "

Hatodik Szakasz.

1790 — 1792.

„Megérkezett julius' 30-kára (1790) azon várt királyi rescriptum dto. 15-ae junii, melly szerént augustus' 30-ikára a' diaeta kihirdetett Kolozsvárra. Vévén a' gubernium ezen rendelést 6048 1790:

1-o. A' regalisokat mindazokhoz, kik hivataloknál fogva kötelesek voltak jelen lenni, mind az 1780-beli catalogusokban kinevezett, még élő regalistákhoz, mind az újonnan lajstromba fogott regalistákhoz, universitasokhoz, magistratusokhoz kiiratta; mellyért hibáztatott is udvartól: hogy nem várva az új propositus regalistáknak ő felsége által kinevezését, azoknak regalis levelet iratott és küldött, 8049 1790.

2-o. Rendelést tett: hogy deputatusokat válasszának, de ne a' vice tiszték közül, kikre otthon szükség van, hanem másokból; egyszermind az aversionale quantumot a' főispányoknak két két száz, a' deputatusoknak pedig 50 frban assignálta.

3-o. A' kolozsvári magistratushoz a' szállások aránt rendelést tett.

4-o. A' guberniumnak 10 esztendőről való archivumát (Szebenből) Kolozsvárra által költöztette.

A' diaeta' terminusának september' 14-kéig való elhalasztását a' gubernium kérte, 's midőn ez megérkezett, már késő volt; még is elhaladt az december' 12-ig; melly idő közben a' székelységen fő király bíróságra több voxot nyert személyek királyi megerősítést nyertek: Biró Gábor Csik, Gyergyó, Kászonban, gr. Tholdalagi Ferencz Maros székben, gr. Nemes János Háromszéken olly hozzá adással, hogy

másszor ne csak egy, hanem három személyt jelentsenek fel, kikből ő felsége választhasson. 6901 1790. — 7906, 7907, 7908, 7909, 7932 1790.

A' magyarországi diaetára kimentek volt a' gubernator, a' püspök, a' thesaurarius, 2 consiliarius 's egy secretarius.“

Eddig a' töredékek. Mint látók, röviden rajzoltatnak bennök a' tárgyak, rövidebben mint talán ohajtanók; de e' rövidség' okát kielégítőleg előnkbe tünteti a' munkához csatolt 20 lapu **Toldalék**, melly nem egyéb, mint lajstroma 284 darab nagy érdekü irományoknak az 1692-dik évtől bézárólag 1769-ig lefolyt üdöszakból, mellyeket az író úr munkái' negyedik kötetében egész kiterjedésekben szándékozik kiadni. Azon irományok voltak jobbadán kútfők a' harmadik kötet' dolgozásakor 's az abban eléforduló különböző tárgyak kétségen kívül azért nem adattak bővebben, mivel szándék szerént a' negyedik kötetben magok a' kútfők nagyobb részint megjelenendők.

Egyre kell még különösen figyelmeztetnem olvasóimat. Jelen évtizedünkben, mint tudjuk, sok kérdések támadának az iránt: miként gyakoroltassanak — végig minden teendő lépéseken — polgári alkotmányunkból folyó némelly jogaink. Törvényeinknek kell vala kielégítő 's megnyugtató feleletet adniok, de azok e' tekintetben vagy hallgattak, vagy nem elég határozottan, körülállásosan szóltak, és széles mező nyílt meg a' magyarázatokra. A' magyarázók más meg más nézetektől, érdekektől vezéreltetvék különböző, sőt gyakran merőben ellenkező véleményeket hallattak; mindnyájon magokéit állították alkotmányszerűeknek, 's e' képpenakarták nem akarták — szóharczokba vegyültek egymással. Ki nem hallotta közülünk őket az Ólt' vagy Küküllő', a' Maros' vagy Aranyas',

a' Szamos' vagy Kraszna' partjain és vidékein?

Tisztelt írónk illő figyelemre méltatta e' szóviták' tárgyait; felvilágosító adatok után nyomozódott; azokat lelt és közölt is bőven. Ki mostani munkáját olvasandja, meg meglepetve fogja látni, milly gondoson és sűrűntétek abban említés, vagy adatik útasítás arról: mi volt a' szokás, a' gyakorlat 1691-től 1791-ig évtizedünk' csaknem minden nevezetesb honi politikai kérdéseire nézve, 's ez fontos körülmény. Miután feljött a' nap: világánál czélszerűbben intézhetjük lépéseinket, mint mig éji sötétség borítá láthatárunkat.

'S most már nincs egyéb mondandóm mint ez: egy korszaka sincs Erdélynek, mellynek körülményeit tudnunk olly szükséges volna, mint az 1691 óta lefolyt üdöszakéit; egy könyv sem létezik, melly ama' körülményekkel annyira megismertetne, mint „Az erdélyi diaeták' és országos végzések' foglalatlja időszakok és tárgyak szerént 1691—1791“; ez tehát — ha minden hibától nem ment is — *) ránk erdélyiekre nézve nélkülözhetetlen tartalmu 's nagy becsü könyv. 'S ha írók, kik dolgozataikkal sokaktól és sokáigfájdalmason érzett-hézagot pótolnak, köszönetet érdemelnek, 's annál nagyobb köszönetet, minél nagyobb hézagot pótolnak, minél több nehézségekkel volt össze kapcsolva a' hézagpótlás: úgy tisztelt írónk jelen munkájával minden tiszta érzésü, világos értelmü hazafi' köszönetére méltóvá tette magát.

Nagy ajtai Kovács István.

*) A' főbb hiba, mint észre vehettem, 26-ik lapon e' sorokba csúszott bé: „A' diplomaticum quantum melly békesség' idejére ötvenezer impr. tallér, háboru' esetére pedig negyven ezer forintban vala meghatározatva“ stb.; de itt a' 40,000 kétségkívül toll- vagy nyomtatáshiba 400,000 helyett.

A' közkatona és kapitánya.

Egy öreg francia' elbeszélése.

Kevés napokkal a' viázmái ütközet után (nov. 6kán 1812.) a' hideg olly magas fokra hágott, millyent még soha sem éreztünk. Elkezdetünk visszavonulni, nem az oroszoktól féltünkben, kik tőlünk mindég jó távolságban üttök fel tanyájokat, hanem a' rendkívüli hideg miatt, melly reánk nézve borzasztóbb lön muszkák, poroszok és ángoloknál együtt véve. Több nap óta biztattak azzal, hogy Smolensk már közel van, 's ott nem csak fagyos tagjainkat engeszteljük ki, hanem e' felett még egy egy pár lábbelit, 's kettőnkre egy rész kenyeret is kapunk. Üres biztatás volt biz' a', 's az ohajtva várt Smolensk mindegyre távol maradt. Lassan haladtunk; a' minket nyomban kísérő kozák csapatokkal mindegyre verekedésre került a' dolog, 's mi kényteténk verekedni, üres gyomorral is, egy szellő könnyűségü ellenséggel, mellynek gyors lovai az ostornak csak suhogására is túl haladták legügyesebb lovasainkat. Am de ti ismeritek, gyermekeim, a' francia katonát; nála a' lőpornak csak szaga is elveri az éhséget.

Hat órát gyalogoltunk minden megállapodás, vagy csak egyszeri szusszanás nélkül; mert tapasztaltuk már, hogy a' ki pihenés végett leülepedett, többé soha sem kelhetett fel. A' csipős északi szél szemünkbe verte a' havat, 's lábaink mindegyre apró dombocskákon — pajtásink' holt testein — botorkáztak. Egynek sem volt kedve énekelni, a' bohócok eltakarták szájakat, síri csendben hallgattak még a' vén katonának is. Kapitányom előttem ballagott, ő egy kicsin, zömök, és erőteljes természetű férfiú volt, lobbanékony mint lőpor, 's fáradhatlan; de Wiázmánál sebet kapott, 's az óta, a' mint mondják, szárnyait szegetten hordozta. Ezen napon

igen halványon nézett ki, egy viseltes fejér kendő' rongyait, mellyekbe sebes lábát burkolta, a' vér pirosra festette; minden lépésre tántorgott, mintha ittas lett volna, el el maradozott, 's újból megiramodott hogy a' haladó csapatot utól érhesse. Higyétek el, gyermekeim; ez egy néma, de irtózatos viadal volt. Kis idő vártatva ismét megállott, tántorogni kezdett, még egyszer a' haladó csapat után tekintett, mellynek utolsó sorait már a' távol' kék ködében szinte el is vesztette szemei elől, 's össze rogyott. Én egy pillanatig sem fordítám el róla szemeimet, 's hozzá siettem.

„Teringettét! kapitány uram, mondék én, itt csak nem marad.“

Felelet helyett rontsolt, 's vérlepte lábaira mutatott.

„Kapitány uram, folytatám én, mig egy csepp vér mozog ereinkben, elcsüggednünk nem szabad, 's egy vén katonának illetlen úgy halni meg, mint egy vén asszonynek.“

Ekkor erőlködött fel állani, de nem felelt. Én karjaimra segítém, 's talpra állítám, ő válamhoz fogózva megindultunk, 's próbáltuk az elveszett időt megnyerni. Mind hijában! újból elesett, 's engemet is magával rántott.

„L'abriqué, monda ő, én tovább nem mehetek, lásd a' csapat mind inkább távozik, bizz engem sorsomra, 's te indulj utána; de ne felejtsd a' mit mondandok: ha valaha még látandod Franciaországot, 's útnad az Isere megyén visz keresztül, térj bé a' Gronobletól három órányira fekvő Vorelpe faluba, tudakozz ott Merlin asszonyosság után — ő az én anyám. Ha életben találod, csókold nevemben, 's mond neki, hogy fiának utolsó gondolatja csak ő volt és császára, 's vidd meg neki ez erszényt 's ezen keresztet.“

Ezen szavak szívemet szaggatták, 's tudtomon kívül megázott szakállam szemem' könnyeitől. „ Kapitány, mondék, én Önt el nem

hagyhatom; vagy Önnel halok meg, vagy megszabadítom.“

„Hallod-e Labrique, ez nem lehet, én nem akarom, távozz!“

Nem hallgattam szavaira, 's vállaimra emeltem. Gondolhatjátok, gyermekek, hogy e súlyos teherrel nem tarthattam versenyt társaimmal, kiket csak hamar el is vesztek szemeim elől. Ugyan azon pillanatban hátmegett egy rakás kozákot pillanték meg, kik fénylő aczélu dzsidákkal, 's iszonyu „hurrah“ kiáltások közt vágatva közeledtek felénk. A' kapitánynak fájdalmi miatt látása hallása megtompult. Nékem szilárd elhatározásom volt, őt el nem hagyni, le tevém vállaimról, 's egy gödröt kaparván abba fektetém, hóval mélyen eltakarván, 's magam is egy halom elesett pajtásaim' holt teste alá rejtőzém úgy, hogy minden körülménytörténendőknek szemtanuja lehessen. —

A' kozákok egy pillanatra rejthelyünknel termettek, dzsidáikkal keresztül kosul szurkáltak a' holt test halmokat, 's izre taposák lovaik' lábaival a' még ép tetemeket is. Éppen a' kozák lovak' gorombaságáról elmélkedtem, a' mint egy átkozott ló lábsúlyával balkaromat összezúzta. Higyétek el, gyermekek, egy hang sem lebbent el ajkaimról, noha éreztem mint megszednek hajszálaim, 's öklömmel tapasztám bészámát, hogy borzasztó fájdalom' jajait elfojtsam. A' kozákok különböző irányban kis idő múlva mind elszéledtek, egy goliath terméltü muszkán kívül, ki lováról leszállván, egy halva maradt francia tiszt' fosztogatásához fogott. Noha a' karomon ejtett seb iszonyu fájdalmat okozott, még is rendkívül bosszantott a' muszka' kárörvendő munkálkodása. Kinyujtám tehát halkal épségben maradt jobb karomat, 's fegyverem' csattantyuját lövésre feszítém; a' csattanást észrevette a' muszka, mert aggodalmasan megfordult, hallgatódzott, majd a' környéket körül járta, 's csak azután kezdett ismét félbe

hagyott munkájához. A' vizsgálat alatt nem is mocczantam, de alig üdült a' muszka előbbi ijedelméből, 's fogott a' fagyott tiszt' vetekzetéséhez, én is helyet csináltam holt pajtásaim között, letérdeltem, 's nem vehetvén hasznát többé bal karomnak, löfegyveremet egy holttestre fektettem, czéloztam, 's reá löttem a' muszkára. A' muszka elordítá magát; még egyszer felegyenesedett, összecapta kezeit, 's hanyatdölt; töstént szörnyet is halt. Ezen jelenés, gyermekeim, vissza adta bátorságomat, kimáztam rejtekemből, 's siettem kapitányomat hósinjából kiásni. Még élt, de szinte minden életjel nélkül. Végre felnyitá bádgyatt szemeit, megszorítá kezemet; „távozz“ ezt sugá füleimbe egy haldokló' szózatjával.

Természetes, hogy én egy lépésnyire sem távoztam tőle. Épségben maradt karommal vonczoltam őt magam után a' mint lehetett, míg egy dombtetőre jutottunk, hol őt magammeléültem köpenyegemmel gondosan bétakargattam. Az idő már sötétült, 's a' hóvihar még mindegyre tartott. Az utó sereg' utó csapatja sem vala többé látható. Csak a' golyóbisok' süvöltése hallaszott távolról, 's közelebből iszonyu orditozása a' farkasoknak, a' mint a' holttesteken lakmároztak. Azt hittem, utolszorállok őrt életemben. Nem tudom, minő gondolatok fordulhattak meg agyamban ezen rémitő helyzetben; de tudom azt, hogy egy könyörgés jutott eszembe, mellyet még gyermek koromban tanultam szülötte falum' papjától; letérdeltem, 's lassudad hangon elmondám azt; ez a' könyörgés megnyugtatta, megedzette szívemet. Ismét leültem kapitányom mellé, szilárdul elhatározva bévárni, a' mit sorsom végzett felettem, 's meghalni, azon bajnoki od' adással, melylyel a' római hős tudta fogadni a' halált. Ezen gondolatok közt egy óra negyed telhetett el, 's rendkívül fáztam, a' midőn egy rakás tisztet láttam felénk közeledni, kiket egyenruhájokról

franciáknak lenni azonnal megismertem. Mielőtt megszólíthattam volna őket, egyik közülök, egy törpe férfi, arannyal himzet zöld bundakabátban közelített felém, megveregette vállaimat, 's így szólott:

„Mit vesztegel itt Kend, 's miért nem követi az ezredet, mellyhez tartozik?“

„Elhiszem bizony, felelék én, egyszeres-mind kapitányomra, 's véres karomra mutatván, ilyen sulyos poggyászzal, aztán egy karral, melly nem akar szót fogadni. . . .“

„Igaz van neki, Sire, közbe szól egy tábornok, mi után engemet jól szembe nézett volna, alig egy pár órával ez előtt, láttam őt, a' mint kapitányával hátán az utócsapatot kísérte.“

A' császár, mert ő és nem más volt a' zöld bundakabátos férfi, sasszemeivel hosszában méregetvén kissé engemet így szólott: „Kend derék egy katona; Kend megérdemli a' keresztet.“

És kigombolván kabátját, melyéről mintegy erőszakkal leszaggata egy keresztet, 's nekem nyujtotta. Ezen pillanatban nem fáztam, nem éheztem többé, 's fájdalomra nem is gondoltam.

„Davoust, monda továbbá a' császár, az imént szóló tábornokhoz fordulván, vitéssé Ön ezen katonát 's kapitányát szekereimre. Is-ten veled, vitéz pajtás, a' visszontlátásig.“

Egy órával később, én és kapitányom a' kórházba szállítatunk.

Itt elhallgatott az öreg, körültekintett, mintha hallgatóinak arczatjából akarta volna kiolvasni azon hatást, mellyet elbeszélése a' szivekre gyakorolhatott.

— És mi lett a' kapitányból? 's hová lett Ön' keresztje?“ Kérdék az elbeszélőtől minden oldalról.

„Az én oroszországi kapitányom? No! hisz ő most ezredesi hivatalt visel egyik sorednél. És imhol a' rend' szalagja, kabátomon hordozom azt; ám de a' keresztet, teringettét! a' Na-

poleon' keresztjét az ember csak szíve mellett hordozhatja.“

Ezen szavakra az öreg Labrique felgombolta kabátját, 's alsó öltönye alól egy drága ereklyét huzott ki, mellyet ő gondosan fekete selyem szövetű erszénykébe göngyölgetve mindég nyakában hordozott.

És a' jelen voltak mindnyájan levevék klapjokat.

N. F.

Szebenszék'népességi viszonyai 1837 végével.

A' Szebenszékhez tartozó helységek' népessége 1837-ik év' végével következőleg volt feloszolva.

	Ház	család	férfi-nem	nő-nem	e-gyütt	ide-gen	egész népesség' ösz-szesége.
Szeben	1822	4350	9964	7849	17813	234	18047
Bongárt	125	172	303	310	613		613
Czód	299	380	603	653	1256		1256
Dolmán	81	98	188	163	351		351
Felek	499	668	1089	1096	2185		2185
Vurpod	366	475	799	810	1609		1609
Fenyőfalva	188	279	387	387	774		774
Keresztény-sziget	325	415	771	884	1655		1655
Nagy Csűr	270	315	628	644	1272		1272
Gurarón	367	390	876	660	1536		1536
Szt. Erzsébet	196	212	410	431	841		841
Kakasfalva	147	180	323	320	643		643
Nagy Disznód	484	722	1305	1491	2796		2796
Hermány	115	140	258	252	510		510
Kis Csűr	189	209	357	444	801		801
Moh	198	224	488	460	948		948
Szász Ujfalu	199	262	451	437	888		888
Omlás	210	249	491	474	965		965
Poplaka	380	456	986	840	1826		1826
Resinár	1130	1372	1741	2038	3779		3779
Rossz Csűr	76	90	195	175	370		370
Sellenberg	151	212	278	322	600		600
Veresmart	139	177	328	292	620		620

Ház	csa- lád	férfi- nem	nő- nem	e- gyütt	ide- gen	egész- népes- ség' ösz- szesége.
Szelindek	534	569	1031	1248	2279	2279
Szakadáth	319	427	584	607	1191	1191
Kis Torony	255	276	629	620	1249	1250
Apátfalva	111	129	246	255	501	501
Alsó Sebes	250	268	539	560	1098	1098
Bolkács (Por- tio)	215	264	495	442	937	937
Felső Sebes	251	276	586	568	1154	1154
Földvár	185	228	378	380	758	758
Hortobágyf. (Portio)	41	53	102	101	203	203
Kákova	262	343	512	593	1105	1105
Kercz	178	210	380	433	813	813
Nagy Eke- mező	280	358	660	660	1320	1320
Kis Ekemező	89	98	192	244	436	436
Miklóstelke	95	114	186	210	396	396
Szász Keresz- túr	196	251	393	412	805	805
Kolun	138	164	319	308	627	627
Mese	161	200	335	340	675	675
Kis Disznód	186	231	365	353	718	718
Porcsesd	300	340	700	708	1408	1408
Rukur	145	181	284	288	572	572
Rusz	212	235	427	370	797	797
Sitve (Port.)	163	174	442	387	829	829
Szelistye	1164	1438	2475	2234	4709	4709
Szeesel (P.)	183	213	325	345	670	670
Szibiel	329	401	736	760	1496	1496
Talmács	135	168	307	264	571	573
Talmácsel	264	287	590	572	1162	1162
Válye	325	422	747	708	1455	1455
Tiliska	624	750	1358	1146	2504	2504
Boicza	324	360	762	726	1488	1488
Gályis	224	281	565	504	1069	1069
Továbbá a' ka- tona helységek- nek nem katona lakószai						
Orláth	20	21	64	56	120	120
Rákovicza	24	28	36	51	87	87
Vestén	16	20	34	42	76	76
Öszvesen	16254	21825	41013	38986	79999	237 80236

Ha a' családok' számát a' honi lakosokéival egybevetjük, egyremásra egy családra 3 $\frac{1}{2}$ személy jut, 's ezen arány mind a' városban mind a' többi helységekben külön véve ugyanaz.

A' lakosok között 371 lelkész volt, tehát csaknem minden 216 lakosnak 1 lelkésze; 4715 polgári kézműves és művész, 's azok közül Szébenben 4138, Nagy Disznódon 460, következésképpen minden 17 lélekre nézve egy; 15,588 földmivelő, 's így minden 5 lélek között egy.

(Siebenbürgisches Kürgerblatt.)

000

Meggyújtható levegő.

A' Vasárnapi Ujság' 250dik számának kilenczven harmadik osztályán olvasom az örök tüzről: „Megjegyzésre méltó, hogy illy égő gáz még eddig elé a' Káspi tengernek csak nyugoti partján találtatott.“ Nem gondolnám, hogy a' Vasárnapi Ujság' szerkesztetője, midőn hazánk' nagy részét fűvészet' kedvéért bójárta, a' Medgyes székben fekvő Bázna nevű falu' felső végéhez közel találtatott, és sós természetű vizeivel némelly betegségek' orvoslásáról nevezetes kútakat ne ösmerné, a' mellyekből felszálló levegő meggyújtható; valamint az onnan nem messze nemes Küküllő vármegyében a' Borzásról kis Sárosra vivő úttól vagy száz lépésnyire az utóbbi faluhoz közel a' hegy oldalnak aljában is találtatik egy olyan kigőzölgés, melly meggyújtva addig ég, míg sebes eső vagy erős szél el nem oltja. Ott a' falusi gyermekek által török búza sütésre és mások által tapasztalás végett tett gyújtogatások mintegy négy láb által mérőjü és egy láb mélységü üreget alkottak, melly vizes üdőkben sokszor megtelik álló vízzel; a' kigőzölgő levegőt mind a' mellett úgy meg lehet gyújtani mint száraz üdőben; ezen kigőzölgést naphta' vagy kőolaj' kigőzölgéseivel elegyített levegőnek tartani nem lehet, mert semmi szaga nincsen; ellenben előbbi adatokból okom vagyon gyanítani: hogy a' Vasárnapi Ujságban leirt örök tűznek anyagul olyatén kigőzölgések szolgálnak.

Gróf Haller Ignác.